

BG

BG

BG

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 25.6.2010
СОМ(2010)330 окончателен

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

**относно напредъка в областта на мерките за гарантиране на сигурност на
доставките на електроенергия и за инфраструктурни инвестиции**

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

относно напредъка в областта на мерките за гарантиране на сигурност на доставките на електроенергия и за инфраструктурни инвестиции

I. УВОД

Настоящият доклад е съставен в изпълнение на изискванията в член 9 от Директива 2005/89/ЕО (наричана по-долу тук „Директивата“) от 18 януари 2006 г. относно мерки за гарантиране на сигурност на доставките на електроенергия и за инфраструктурни инвестиции. Разгледан е постигнатият от държавите-членки напредък в прилагането на Директивата и са предложени ключови промени в областта на мониторинга на сигурността на доставките на електроенергия.

Предназначението на Директивата е: да се формулират мерки за гарантиране на сигурността на доставките на електроенергия; да се обезпечи адекватен размер на електрогенериращите мощности, осигуряващ адекватен баланс между търсенето и предлагането на електроенергия; да се формулира подходящо равнище на електропреносните връзки между страните от ЕС. Също така, в Директивата е зададена правна рамка, въз основа на която държавите-членки следва да формулират прозрачни, стабилни и недискриминационни политики за сигурност на доставките на електроенергия, съвместими с изискванията за конкурентен вътрешнообщностен пазар на електроенергията. Директивата допълва формулираните по-рано мерки — в Директива 2003/54/ЕО (Директивата за електроенергията) и в Регламент 1228/03 (Регламента за трансграничния обмен на електроенергия). В своята съвкупност, разпоредбите в тези законодателни документи представляват съгласувани основни правила по тези важни въпроси, свързани с осигуряването на адекватност на електрогенерирането и преноса.

II. ПОДРОБНИ КОНСТАТАЦИИ

ЧЛЕН 3: ОСНОВНИ РАЗПОРЕДБИ

Разпоредбите в Директивата имат за цел гарантиране на високо равнище на сигурност на доставките на електроенергия, чрез създаването на благоприятен инвестиционен климат и чрез определяне на ролите и отговорностите на компетентните власти и на всички съответни действащи лица. В тази своя дейност, държавите-членки следва да вземат под внимание и такива фактори като: необходимостта от стабилна регулаторна среда, насърчаването на възобновяемите енергийни източници („ВЕИ“) и необходимостта от редовна поддръжка и обновяване на електроенергийните мрежи.

В общи линии, държавите-членки са транспонирали адекватно разпоредбите от този член, било чрез въвеждането на нови законодателни изисквания или чрез използване на разпоредби, въведени в изпълнение на други директиви, имащи аналогични цели. Разпоредбите на Директивата се засилват чрез Третия пакет от документи за вътрешнообщностния енергиен пазар („Третия пакет от документи“), в който се изисква от преносните оператори да заздравят своето сътрудничество в редица области, по-специално във връзка с инвестиционното планиране. С Третия пакет от документи също така се създава и Европейска мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E), чиито задачи са: да изготвя планове за развитие на преносната мрежа, да прави цялостно мрежово моделиране и да разработва сценарии и оценки относно гъвкавостта и възможностите за изграждане на интегрирана преносна система. Плановите за развитие следва да са достатъчно дългосрочни, за да дават

възможност за ранно установяване на инвестиционни нужди, по-специално във връзка с трансграничния преносен капацитет.

От друга страна, обаче, все още на европейския пазар съществуват някои значителни препятствия. Ценовият риск представлява ключов въпрос по отношение на осъществимостта на инвестиционните проекти. Едновременното съществуване на отворени енергийни пазари и на регулирани енергийни цени е често срещано явление сред държавите-членки на ЕС — в повече от половината държави-членки има регулирани цени¹. Смята се, че ако системите от регулирани цени имат общообхватен характер, не са прозрачни и не са насочени само към уязвими потребители, те не са истински необходими. Регулираните цени често не отразяват реалните равнища на цените на едро, което може да има отрицателно въздействие върху инвестирането в нови генериращи мощности. В средносрочен план, това би могло да подкопае сигурността на доставките на електроенергия.

През идните години ще са необходими значителни усилия за актуализация или за обновяване на генериращите мощности и преносните системи, особено във връзка с постигането на целите за ВЕИ. Тези инвестиции ще трябва да бъдат финансирани, което означава, че ще е необходимо инвеститорите да имат увереност, че ще могат да възвърнат своите дългосрочни пределни разходи. Почти сигурно е, че голямата част от това финансиране ще дойде от пазара. Все по-важно ще става как мерките във връзка с целите за ВЕИ взаимодействат с цялостния електроенергиен пазар и как операторите на преносни системи развиват електропреносната мрежа. Един развит в дълбочина, ликвиден и интегриран европейски пазар на електроенергията би могъл да допринесе за ограничаване на растежа на цените и да привлече инвестиции, които да засилят интеграцията на вътрешнообщностния пазар на електроенергията.

ЧЛЕН 4: ЕКСПЛОАТАЦИОННА СИГУРНОСТ НА МРЕЖАТА

По отношение на експлоатационната сигурност на преносната мрежа, в Директивата е посочено, че държавите-членки или други съответни компетентни власти трябва да осигурят формулирането от страна на операторите на преносни системи („TSOs“) на минималнодопустими правила за експлоатация и задължения за сигурност на мрежата, както и да осигурят спазването на тези правила от страна на тези оператори. По-специално, държавите-членки следва да осигурят наличието на обмен на информация относно експлоатацията на мрежите между операторите на взаимно свързани преносни системи и разпределителни системи („DSO's“). В рамките на тези изисквания са включени и задължения за постигане на цели по отношение на показателите за качество на електроснабдяването и за сигурност на мрежата.

Операторите на електропреносни системи играят централна роля при преодоляването на евентуалните смущения в електроснабдяването. Много важно значение има наличието на прозрачност и споделяне на информация с други системни оператори. Подобряването на координацията намалява риска от прекъсвания на електроподаването и защитава европейските потребители. Преносният капацитет на връзките между системите на отделните оператори играе много важна роля при поддържането и укрепването на системната сигурност, в случай на аварийно спиране на генериращи мощности. Случаите на разпадането на системи и спиране на електроподаването през 2003 г. и 2006 г. бяха причинени или влошени от недостатъчната координация между системните оператори и от липсата на достатъчно връзки между електрическите мрежи. Тези случаи ясно показаха границите, които не могат да бъдат преодолявани само с доброволно сътрудничество.

---

¹ http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/benchmarking_reports_en.htm

В повечето държави-членки на ЕС техническите правила за експлоатация на електропреносните мрежи се съставят от съответния оператор и подлежат под някаква форма на одобрение от регулаторите и/или правителството. Във всички държави-членки са предварително формулирани критериите за безопасна експлоатация на мрежата при процедури за критични ситуации, както и съществуват разпоредби за сътрудничество по въпроси във връзка с безопасната експлоатация със съседни системни оператори. Например в Чешката република, Люксембург, Португалия и Словашката република, правителството има ясно определена роля при реализацията и разработването на мерките за безопасна експлоатация.

В Директива 2005/89/ЕО се изисква операторите на електропреносни мрежи, а също и — когато е необходимо — операторите на електроразпределителни мрежи, да задават и да спазват цели за качество на електроснабдяването и за безопасна експлоатация на мрежата. През 2008 г. Съветът на европейските енергийни регулатори (CEER) проведе сравнително проучване на качеството на електроснабдяването². В проучването е отбелязано, че всички държави-членки извършват мониторинг на извънплановите прекъсвания на електроподаването с продължителност повече от три минути и че цялостната непрекъсваемост на електроснабдяването в Европа се подобрява, като годишното количество на загубените минути електропотребление почти постоянно намалява от 2002 г. насам. В проучването също е посочено, че повечето държави-членки събират известна информация относно причините за прекъсванията. Както би могло да се очаква, в градските райони има по-добра непрекъсваемост на електроснабдяването в сравнение със селските райони. От друга страна, продължават работите съвместно с Европейския комитет за електротехническа стандартизация (CENELEC) за разработването на хармонизирани показатели за непрекъсваемост, така че да се подобри ефективността на схемите за мониторинг на непрекъсваемостта на електроснабдяването.

През двегодишни периоди Комисията свиква срещи на Електроенергийния трансграничен комитет, на които се обсъждат летните и зимни прогнози за електроенергийния баланс. Целта на срещите е обмен на информация, с оглед да се подобри информираността във връзка с евентуални проблеми при електроснабдяването. Изготвят се на европейско равнище доклади за сезонните (летни или зимни) прогнози, съдържащи обобщение на данните от националните или областните електроенергийни баланси за прогнозното електропроизводство и върховото потребление по седмици за съответния предстоящ летен/зимен период. Ако обстановката го изисква, Комисията може да създаде временни дежурни групи („cellules de vigilance“) за критичните периоди, с цел да осигури бърз обмен на информация между съседните страни и преносни оператори. Такава дежурна група бе създадена за летните месеци от периода 2007—2009 г. Основното заключение от срещите, проведени през периода 2007—2009 г. е, че националните баланси за електропроизводството и товарите на повечето страни се оценяват като адекватни за осигуряване на функционирането на електроенергийните системи при нормални условия. При екстремни климатични условия или други установени потенциално рискови периоди за недостиг на електроенергия се прилагат компенсационни мерки — необходимият внос на електроенергия може да бъде реализиран със съществуващия преносен капацитет на междусистемните електропреносни връзки.

С третия пакет от документи бяха увеличени задълженията на регулаторите, включително като бяха добавени задължения да наблюдават съответствието с нормите за сигурност и надеждност на мрежата и да правят преглед на изпълнението им, както и да определят или одобряват

---

² 4th Benchmarking Report on Electricity Quality of Supply (Четвърти доклад за реперните показатели за качество на електроснабдяването), референтно означение: C08-EQS-24-04, 10 декември 2008 г. В проучването не бе включена информация за Ирландия, Гърция, България, Кипър, Латвия, Малта и Словашката република.

стандартите и изискванията за качество на услугите и доставките или да допринасят за това съвместно с други компетентни органи. Също така, регулаторите имат задължението да осигуряват спазване от страна на операторите на преносни и на разпределителни системи на техните отговорности съгласно Директивата, включително осигуряване на възможност на мрежите да поемат разумно голям пренос на електроенергия. Освен това, във връзка с преноса регулаторите имат задължението да провеждат мониторинг на инвестиционните планове на операторите на преносни системи и на тяхното съответствие с Плана за развитие на преносната мрежа в Общността като цяло, включващ и преглед на адекватността на генериращите мощности (Community-wide network development plan, which includes a generation adequacy outlook), който предстои да бъде изготвен от Европейска мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E).

ЧЛЕН 5: ПОДДЪРЖАНЕ НА БАЛАНС МЕЖДУ ПРЕДЛАГАНЕТО И ТЪРСЕНЕТО НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ

С оглед поддържането на баланс между търсенето и предлагането на електроенергия, държавите-членки трябва да вземат подходящи мерки за поддържане на баланс между търсенето на електроенергия и разполагаемостта на електрогенериращи мощности. Това трябва да става чрез насърчаване на създаването на пазар на едро за електроенергия, който да дава подходящи ценови сигнали по отношение на генерирането и потреблението, както и чрез изискване от операторите на преносни системи да осигуряват наличието на подходящ по размер резерв от електрогенериращи мощности за целите на гарантирането на баланса и/или да предприемат пазарни мерки с еквивалентен ефект.

Електропотребление

Тенденциите за изменение на електропотреблението, така както са прогнозирани от Европейската комисия в рамките на Втория стратегически енергиен преглед³, предвиждат увеличено електропотребление — каквато прогноза, макар и с по-малък размер на нарастването, дават и някои заинтересовани лица от европейския електроенергиен сектор. Комисията смята, че при настоящите тенденции и провеждани политики годишното нарастване на електропотреблението през следващите 20 години ще е с около 1%⁴. В прогнозата за адекватността на електроенергийната система през периода 2010—2025 г.⁵, публикувана наскоро от Европейската мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E), е предвидено увеличение на електропотреблението, като повечето държави-членки са прогнозирали значителен ръст в периода след 2015 г.

---

³ http://ec.europa.eu/energy/strategies/2008/doc/2008_11_ser2/strategic_energy_review_wd_future_position2.pdf

⁴ Тенденции за периода до 2030 г. — актуализирани през 2007 г.; http://bookshop.europa.eu/is-bin/INTERSHOP.enfinity/WFS/EU-Bookshop-Site/en_GB/-/EUR/ViewPublication-Start?PublicationKey=KOAC07001

⁵ www.entsoe.eu/fileadmin/user_upload/_library/publications/entsoe/outlookreports/SAF_2010-2025_final.pdf

Среден годишен растеж на товара, съгласно прогнозата на ENTSO-E	2010—2015 г.	2015—2020 г.	2020—2025 г.
януари, 19 часа	1,32%	1,45%	1,21%
юли, 11 часа	1,49%	1,66%	1,32%

Източник: ENTSO-E System adequacy forecast report (Доклад на ENTSO-E за прогнозата за адекватност на електроенергийната система)

Тези прогнози следва да бъдат преразгледани във връзка с настъпилата неотдавна икономическа криза, която доведе до рязко снижение на електропотреблението в цяла Европа. На годишна основа на сравнението, месечното електропотребление в ЕС спадна съответно с 5 %, 10 %, 6 % и 5 % през месеците март, април, май и юни 2009 г. А през юни 2009 г. електропотреблението намалю и до историческо ниско равнище — минус 23 % в сравнение с началото на годината⁶. След този период електропотреблението се задържа на постоянно равнище и дори се възстанови известен растеж, но абсолютните количества продължиха да са значително по-ниски в сравнение с предходните години.

Редица страни като Германия, Франция, Полша и Португалия предвиждат въздействие върху ръста на енергопотреблението на програмите за енергийна ефективност и на по-добрата технологична ефективност. Други страни отбелязаха, че преходът към нисковъглеродни енергийни системи може да доведе до увеличение на електропотреблението, особено във връзка с електропотреблението от страна на термопомпи и електрически автомобили.

Прякото енергоспестяване и инвестициите за енергийна ефективност са едни от икономически най-ефективните начини за балансиране на бъдещи увеличения в търсенето на електроенергия. Съгласно задълженията по Директива 2006/32/ЕО за енергийна ефективност при крайното енергопотребление и за енергийни услуги, всички държави-членки подготвиха свои национални планове за действие за енергийна ефективност (NEEAPs), включващи изчерпателни списъци на дейности и мерки. Както показва направеният от Комисията анализ на тези планове, наред с мерките за пряко финансиране чрез схеми за безвъзмездна помощ или кредити, няколко държави-членки планират да въведат или вече са въвели данъчни облекчения при инвестиции за енергийна ефективност в някои сектори (например в жилищния сектор, промишлеността и др.), а в други случаи използват приходите от енергийни данъци за пряко стимулиране на енергоспестяването. В средносрочен план, реалното прилагане на подобни мерки ще бъде от решаващо значение за гарантиране на сигурността на енергоснабдяването.

В дългосрочна перспектива се очаква ролята на електроенергията в крайното енергопотребление да продължи да нараства. Вземаните сега решения са от ключово значение за постигане на планираните намаления на въглеродните емисии в периода до 2020 г., необходими за реално противодействие на изменението на климата. Предизвикателството, пред което са изправени политическите ръководители, е да се осигурят такива условия на енергийните пазари в Европа — както регулираните, така и нерегулираните — които да дадат възможност на инвеститорите да предприемат необходимите значителни капиталовложения. Ще е необходима също и съответна подкрепа за разработването на технологии, даващи възможност за нисковъглеродни или безвъглеродни решения в електроенергийния сектор.

⁶ За подробен анализ, вижте тримесечните доклади за европейските електроенергийни пазари на следния адрес в Интернет: http://ec.europa.eu/energy/observatory/electricity/electricity_en.htm

Адекватност на електрогенериращите мощности

В периода от 1997—2007 г. инсталиращите генериращи мощности нараснаха с 18 % и възлязоха общо на 779 GW. Инсталираната мощност на топлоелектрическите централи нарасна със 16 %, на водноелектрическите централи — съответно с 5 %, а електропроизводството от ВЕИ се е увеличило единадесет пъти⁷. Съгласно най-новите данни на Европейската асоциация за вятърна енергия⁸, инсталациите за електропроизводство от възобновяеми източници представляват 61 % от всички новоизградени през 2009 г. електрогенериращи мощности, като по този начин във втора поредна година ВЕИ инсталациите преобладават сред новоизградените електрогенериращи мощности. Инвестициите за вятърни инсталации в ЕС през 2009 г. възлязоха на 13 милиарда евро, като съответната инсталирана мощност е 10,2 GW, което представлява 39 % от всички новоизградени електрогенериращи мощности. Реализацията на големи вятърноенергийни мощности с морско разположение ще постави за разрешаване пред вътрешнообщностния пазар значителни въпроси във връзка с инфраструктурното развитие, балансирането на преносните мрежи и възстановяването на инвестиционните разходи.

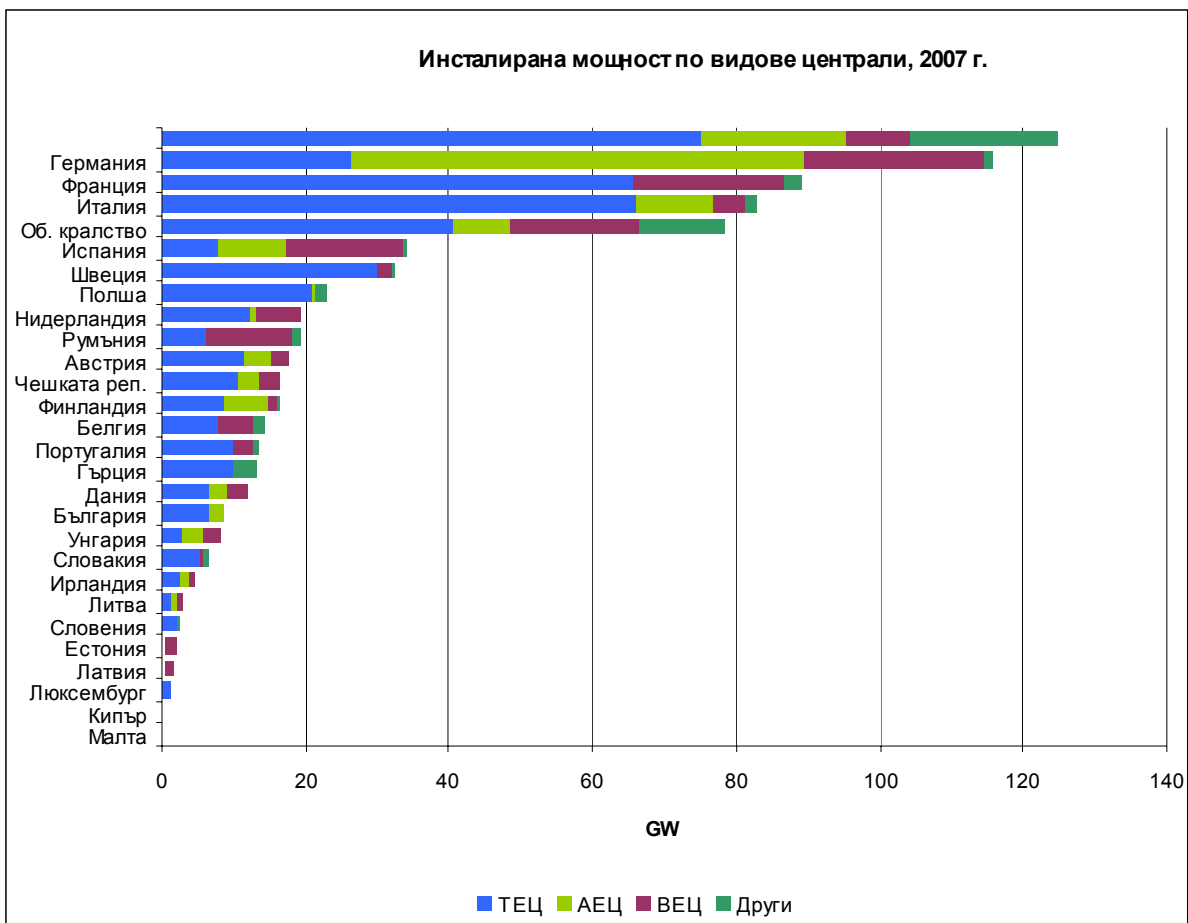
Въпреки ръста на ВЕИ инсталациите, топлоелектрическите централи продължават да имат най-голям дял в електропроизводството в ЕС. По данни за 2007 г., с най-голям дял в общата електрогенерираща инсталирана мощност в страните от ЕС-27 са били топлоелектрическите централи (58 %), следвани от водноелектрическите централи (18 %), атомните централи (17 %), а делът на останалите ВЕИ инсталации (без водноелектрическите) е възлязъл на 7 % в 2007 г. (срещу 1 % в 1997 г.).

---

⁷ За подробни данни, вижте също: 2009 Annual Report of the Market Observatory for energy of the European Commission (Годишния доклад за 2009 г. на Наблюдателницата на Европейската комисия за енергийния пазар), SEC(2009) 1734

⁸ <http://www.ewea.org/fileadmin/emag/statistics/2009generalstats/>

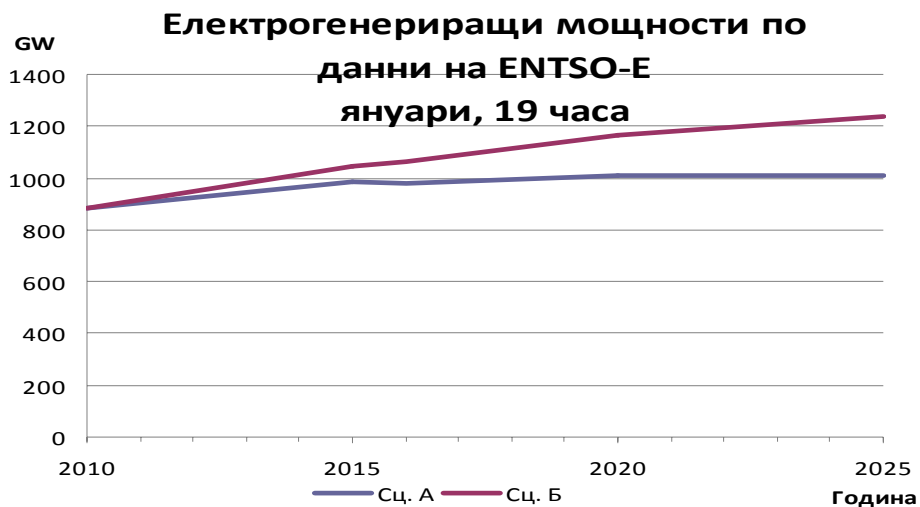
	(GW)										
ЕС-27	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Общо	658	671	683	695	704	716	728	737	747	762	779
ТЕЦ	386	393	400	407	410	412	424	427	432	440	449
АЕЦ	133	136	138	137	137	138	137	136	135	134	133
ВЕЦ	134	134	136	137	139	142	137	138	139	140	140
Други	5	7	10	13	18	24	29	35	41	48	57

Източник: Евростат

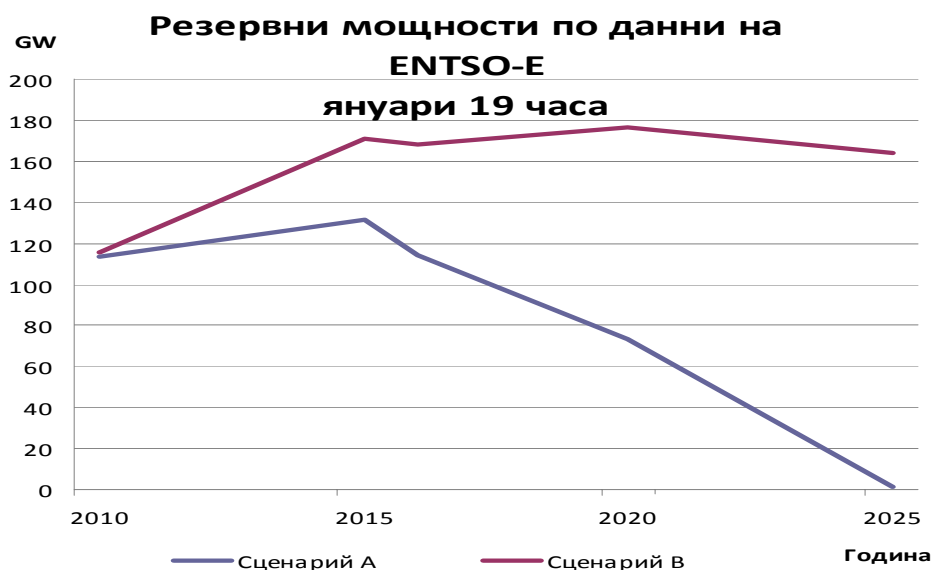
Към днешна дата, електрогенериращата мощност в ЕС съответства на потребностите на растящото електропотребление. Съгласно подробния анализ на Европейската мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E), направен в рамките на нейната прогноза за адекватност на електроенергийната система, през периода 2010—2025 г. ще има достатъчни по размер електрогенериращи мощности. От друга страна, обаче, някои предоставени от държави-членки национални доклади показват, че съответната национална електрогенерираща адекватност зависи от важни предположения, по-специално за удължаване на живота на съществуващи електрогенериращи блокове. Допълнителната електрогенерираща мощност, която ще е необходима през периода 2009—2025 г., при хипотезата, че няма да се заменят такива съществуващи електрогенериращи блокове, възлиза на 100-300 GW.

В доклада на Европейската мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E) относно адекватността на електроенергийната система се прогнозира, че нетната

електрогенерираща мощност ще се увеличи както при консервативния сценарий (Сценарий А), така и при най-вероятния сценарий (Сценарий Б), както е показано на фигурата по-долу⁹:

Адекватността на електрогенериращите мощности може да бъде оценена чрез сравняване на разликата между надеждно разполагаемата генерираща мощност и потребяваната мощност, която разлика се нарича резервна мощност (Remaining Capacity). На фигурата по-долу се вижда, че стойността на резервната мощност е положителна, като обаче при малкия размер на нови мощности по Сценарий А, тя рязко намалява след 2015 г.

Ясно е, че адекватността на електрогенериращите мощности ще е различна в отделните държави-членки и в рамките на всяка юрисдикция ще има различни условия по отношение на техните базови, подвърхови и върхови сегменти. Важно е да се разглежда не само потребността от нови електрогенериращи инсталации, а и възрастта на съществуващите.

⁹ Това включва както страните от ЕС-27, така и други страни, чиито оператори членуват в ENTSO-E.

Във втория стратегически енергиен преглед е направен подробен обзор на възрастта на действащите електрогенериращи мощности. Накратко казано, към края на 2008 г. повечето газови централи са били на възраст под 5 години. От друга страна, обаче, повечето въглищни и атомни централи са били на възраст над 21 години. За много от тях приближава датата за извеждане от експлоатация, която е около 40 или повече години след датата на влизане в експлоатация, в зависимост от вида на централата. Съчетаването на необходимостта от заместване на старите централи с нарастващия дял на ВЕИ инсталациите (по специално на вятърните инсталации с наземно и морско разположение) във връзка с ангажиментите за 2020 г., както и изискванията по Директива 2001/80/ЕО (Директивата за големите горивни инсталации), представлява значително предизвикателство за системните оператори през идните години във връзка с балансирането и адекватността на преносната мрежа. За да може да се поддържа подходящо равнище на адекватност, след 2015 г. ще бъдат необходими допълнителни инвестиции за електрогенериращи мощности. Групата на европейските регулатори за електроенергия и газ (ERGEG) изрази загриженост, че финансовата криза може да забави необходимите инвестиции, които вече са в процес на разглеждане, тъй като икономическата жизнеспособност на тези проекти се поставя под въпрос в условията на намалено електропотребление.

Повечето страни оставят адекватността на електрогенериращите мощности да бъде постигната от пазара. От друга страна, обаче, в Директива 2005/89/ЕО е формулиран набор от възможни мерки, които държавите-членки могат да използват за гарантиране на сигурността на доставките на електроенергия. Наред с тръжната процедура по Директива 2003/54/ЕО, може да бъде разгледано прилагането и на такива мерки. В член 7 от Директива 2003/54/ЕО вече е отбелязано, че тръжната процедура следва да се разглежда като последно средство, в случай че разрешителните процедури не доведат до инсталирането на достатъчно мощности за задоволяване на търсенето.

Провеждането на тръжна процедура представлява значителна намеса на пазара, която може да доведе до изкривяване на съотношението между съществуващите и новите мощности, а също и до провал на инвестиционния цикъл, тъй като производителите на електроенергия не биха били заинтересовани да инвестират при положение, че последващ търг може да доведе до значително обезценяване на техните инвестиции. Националните мерки почти винаги имат и съответни последици за съседните пазари. Организирането на търг за нова електрогенерираща мощност в близост до границата със съседна страна може да повлияе също и на тамошното инвестиционно поведение (например да доведе до преместване на планираните инвестиционни обекти), а също и да има въздействие върху трансграничната търговия. Ето защо, организирането на търгове трябва да бъде използвано единствено като крайна мярка да се избегне физически недостиг на доставките на електроенергия, само когато няма никакъв друг начин за осигуряване на изграждането на необходимите мощности преди момента на възможен недостиг. Редица държави-членки (Испания, Италия, Гърция, Дания и Ирландия) са използвали различни схеми за осигуряване на изграждането на електрогенериращи мощности.

Ако, обаче, става въпрос за ВЕИ инсталации, положението по отношение на търговете е различно. По тази причина такива тръжни процедури често се използват от някои държави-членки. Вятърното електроенергийно производство се превръща в значим съставен елемент на електроенергийния микс на ЕС, поради което използването на тръжни процедури за неговото насърчаване по принцип следва да е съпроводено с внимателно оценяване на последиците върху пазара.

ЧЛЕН 6: ИНВЕСТИЦИИ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЙНАТА МРЕЖА

От държавите-членки се изисква да въведат такава регулаторна рамка, която да дава инвестиционни сигнали по отношение на операторите както на електропреносните, така и на електроразпределителните мрежи, с цел те да могат да посрещат пазарното търсене. Регулаторната рамка трябва също така да улеснява инвестициите и обновяването на електроенергийната мрежа, когато това е необходимо. С изключение на Нидерландия и Румъния, на държавите-членки не се наложи да изменят своето съществуващо енергийно законодателство с оглед на изпълнението на тази разпоредба.

Възможно е да има необходимост от подсилване на електроенергийната мрежа, с оглед да се даде възможност на определени електроцентрали да могат да работят с максималната си мощност и да се осигури преносът на електроенергия до потребителите. През зимата на 2009 г. ясно се открие крехкостта на някои съществуващи електроенергийни мрежи в условията на увеличено електропотребление. Но процесите на подсилване на електроенергийните мрежи могат да бъдат възпрепятствани от наличието на продължителни национални процедури за проектиране и издаване на разрешения. В повечето държави-членки мрежовите оператори са задължени да развиват и поддържат електроенергийната мрежа съгласно потребностите и изискванията за осигуряване на оперативна и дългосрочна сигурност на доставките, било по силата на законодателството или чрез лицензи — в случай че инвестициите се възвръщат чрез тарифите за пренос или разпределение на електроенергия. Съгласно Директивата се изисква операторите на преносни системи и, където е уместно, операторите на разпределителни системи да определят и изпълняват цели за качество на електроснабдяването и за сигурно действие на мрежата. Това предполага въвеждането на регулаторни стимули за инвестиране в ефективни и ефикасни електроенергийни мрежи. Както е докладвано от държавите-членки, това изискване е изпълнено в повечето от тях от 2008 г. насам.

Обикновено електроенергията се произвежда в близост до потребителите. Но от друга страна, физическата природа на електроенергията е такава, че тя може да бъде моментално пренесена на големи разстояния, което улеснява трансграничната търговия. В този смисъл, националните политики по отношение на електрогенериращите мощности вземат под внимание съществуващия преносен капацитет през междусистемните преносни връзки. Някои държави-членки са предпочели да не инвестират в местни електрогенериращи мощности, а по-скоро да разчитат на междусистемни преносни връзки и на договори за доставка от съседни страни.

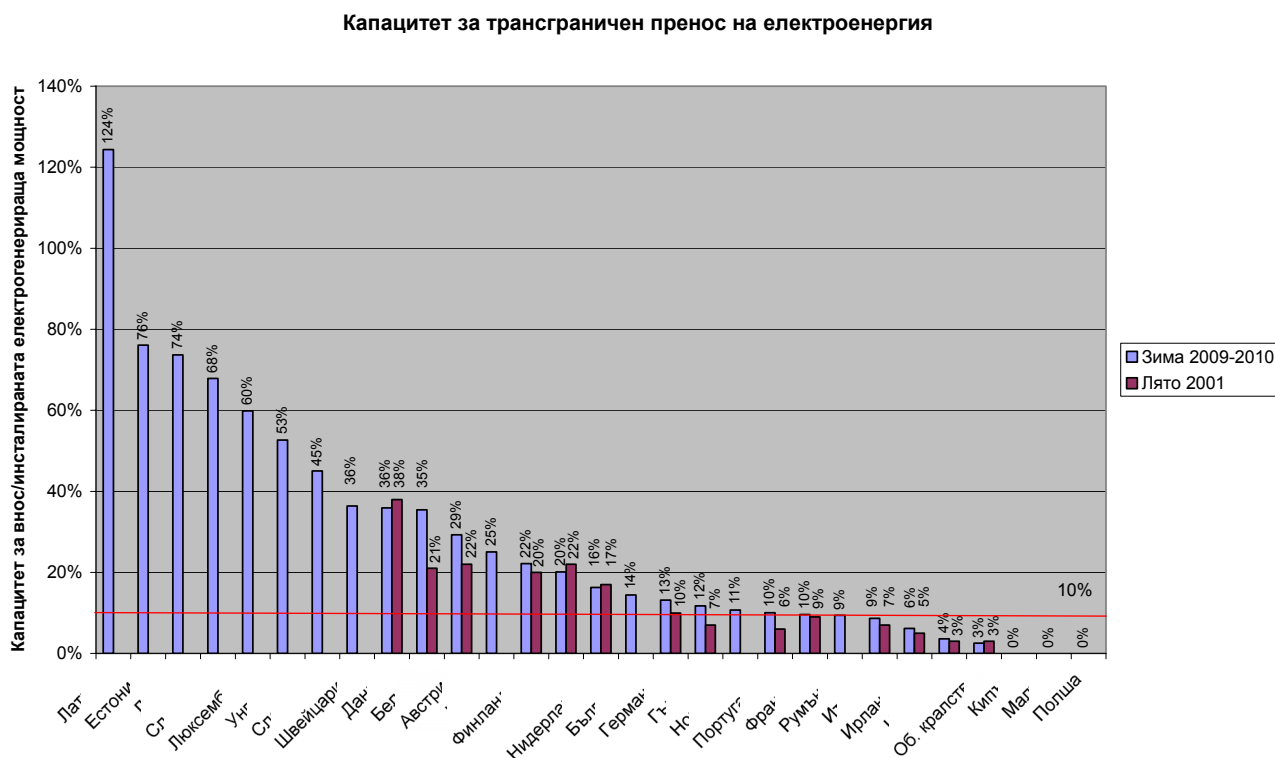
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ЕС-27	2.9	-0.9	11.2	19.6	4.8	12.5	-1.7	-7.3	11.3	3.5	10.5
5-те най-големи износители	-74.7	-67.8	-72.3	-87.4	-87.9	-91.8	-100.0	-95.4	-96.3	-111.7	-99.3
5-те най-големи вносители [m]	79.0	75.7	86.7	93.6	95.1	94.9	81.4	82.0	99.1	95.5	88.4

През последните десет години нетният внос на електроенергия в ЕС-27 бе сравнително постоянен; между отделните държави-членки, обаче, съществуват големи различия. През 2007 г. нетният внос на електроенергия в ЕС-27 възлезе на 10,5 TWh. Между страните от ЕС-27, традиционно най-големият нетен износител на електроенергия е Франция, а най-големият нетен вносител — Италия. В страните, за които се очаква собствените електрогенериращи мощности да не могат да покрият потреблението през върхови периоди, междусистемните преносни връзки обикновено са достатъчни за задоволяване на търсенето.

Адекватността на капацитета на междусистемните преносни връзки не е дефинирана в европейското законодателство и, също така, в Директива 2005/89/ЕО не е посочено специфично изисквано равнище за преносните връзки между държавите-членки. От друга страна, обаче, на срещата на Европейския съвет в Барселона, състояла се на 15 и 16 март 2002 г., бе постигнато съгласие за целево равнище на капацитета на междусистемните преносни връзки, съответстващо на поне 10 % от инсталираната електрогенерираща мощност. При малки стойности на капацитета на междусистемните преносни връзки пазарът се фрагментира и това представлява препятствие за развитието на конкуренцията. Наличието на адекватен физически капацитет на междусистемните преносни връзки, били те трансгранични или не, е от първостепенно значение, но то не е достатъчно условие за постигането на пълноценна конкуренция. Пълен списък на трансграничните преносни връзки е даден в

статистическия годишник на Европейската мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E)¹⁰.

Физическите параметри на трансграничните преносни линии се различават значително от реално разполагаемия преносен капацитет в гъсто разположените междусистемни преносни мрежи в Европа. За целите на планирането е необходимо да се знаят стойностите на общия преносен капацитет (Total Transfer Capacity — TTC) и на нетния преносен капацитет (Net Transfer Capacity — NTC), за да могат участниците на пазара да предвиждат и планират своите трансакции. На долната диаграма са показани стойности на действителния трансграничен преносен капацитет през зимния период на 2009 г.¹¹:

За постигането на целта за дела на енергията от ВЕИ в 2020 г. ще е необходимо по-нататъшно развитие и засилване на мрежовата инфраструктура, включително чрез използването на интелигентни мрежи и преносни връзки. В Директива 2009/28/ЕО има изискване към държавите-членки да предприемат необходимите стъпки за осигуряване на тези необходими реализации и за ускоряване на разрешителните процедури за мрежова инфраструктура, както и да координират одобренията за изграждане на мрежова инфраструктура с административните и планови процедури за по-нататъшно развитие на електропроизводството от ВЕИ. В Приложение 1 към настоящия доклад е даден списък на проектите за трансгранични преносни връзки, които са планирани за близко бъдеще и са докладвани от съответните национални власти, или са станали известни чрез друг източник на информация.

¹⁰ <http://www.entsoe.eu/index.php?id=55>, Statistical Yearbook (Статистически годишник), Tie-lines data (Данни за свързващите преносни линии) Table T9 (Таблица 9).

¹¹ Използвани са стойности от ENTSO-E за нетния преносен капацитет през зимата 2009—2010 г., получени чрез сумиране на вносите количества на отделните страни, като са взети под внимание общите ограничения за внос, когато има такива декларирани ограничения. За инсталираната електрогенерираща мощност са използвани данни на Евростат за 2007 г.

ЧЛЕН 7: ДОКЛАДВАНЕ

Задължението за мониторинг и докладване за сигурността на доставките е формулирано още с текста на член 4 от Директива 2003/54/ЕО. Съгласно този член, държавите-членки са задължени да подготвят през двегодишни периоди доклади, в които да са разгледани: балансът на търсенето/предлагането на електроенергия на националния пазар през следващите пет години, планираните нови инвестиции за следващите пет или повече години, както и капацитетът и качеството на преносната мрежа и нивото на нейната поддръжка, а също и мерките за покриване на върховото потребление и потенциалните възможности за недостиг. Съдържанието и обхватът на мониторинговите доклади са изяснени по-подробно в член 7 от Директива 2005/89/ЕО.

В докладите на повечето държави-членки прогнозната информация за потреблението и генерирането на електроенергия, както и за нуждите от инвестиции, обхваща периоди от над 20 години. Общото заключение от националните доклади за адекватността на електроенергийната система е, че тя ще продължи да бъде подобна на сегашната.

Качеството на докладите варира при различните държави-членки. Някои държави-членки публикуват цялостни данни и обхващат всички посочени в Директивата въпроси (такъв е случаят, например, с Финландия), а други доклади би могло да се подобрят чрез предоставяне на по-подробна информация. Например в доклади, идващи от страни с по-малко развити пазари на електроенергията, не е обяснено в достатъчна степен как функционирането на техните енергийни пазари на едро ще допринесе за постигането на адекватност на генериращите мощности и преносните системи.

С третия пакет от документи за енергетиката бяха направени някои важни изменения в разпоредбите за мониторинга. Докладът на ENTSO-E за прогнозната адекватност на електроенергийната система през периода 2010—2025 г. бе първи опит за оценка на адекватността на електроенергийната система на европейско ниво. Новият 10-годишен план за развитие ще обхване всички аспекти, свързани с мониторинга на сигурността на доставките — от гледна точка на адекватността както на електрогенериращите мощности, така и на преносните системи.

Комисията предложи да подобри действащата регулаторна рамка, съдържаща задължения на държавите-членки да докладват за енергийната инфраструктура — чрез *проекторегламент* относно нотифицирането до Комисията на инвестиционните проекти за енергийна инфраструктура в Европейската общност.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Държавите-членки реално са приложили разпоредбите от Директивата, било чрез въвеждането на нови законодателни разпоредби или чрез използването на съществуващи разпоредби, въведени в изпълнение на други европейски законодателни документи. В краткосрочен план електрогенериращите мощности и преносният капацитет изглеждат достатъчни за задоволяване на търсенето на електроенергия в Европа. В средносрочен и дългосрочен план, обаче, картината става по-неясна. Старите електрически централи ще трябва да бъдат заменени. За да може това да се случи, необходими са ясни пазарни сигнали за нови инвестиции и държавите-членки следва също да имат предвид забавянията, които могат да бъдат причинени от техните разрешителни процедури. Достъпът до финансиране също може да бъде затруднен в текущите икономически условия.

Държавите-членки следва цялостно да разгледат и да се подготвят за последиците от интегрирането в техните електроенергийни системи на значителни мощности на база ВЕИ — по-специално вятърни инсталации с наземно и морско разположение. С увеличаването на присъствието на тези технологии, за посоченото интегриране ще станат необходими промени в правилата и процедурите за балансиране, както и, с течение на времето, значителни инвестиции в електроенергийната мрежа, за да може тя да съответства на такъв един нов профил на електрогенериращите мощности. Също така, възможно е да се наложи да бъдат отчетени и промени в електропотреблението, във връзка с въвеждането на някои мерки за енергийна ефективност, включително на интелигентни електромери. Както това се потвърждава и от регулаторите, необходимо ще е да се използват схеми за стимулиране, с цел да се улесни инвестирането в електроенергийните мрежи, както и да се разгледа възможното използване на технология за интелигентни мрежи (Smart Grid technology).

С третия пакет от документи за енергетиката се внасят някои важни изменения в мониторинга на сигурността на доставките. Задължението на Европейската мрежа на операторите на електропреносни системи (ENTSO-E) да изготвя през двегодишни периоди 10-годишен план за развитие, обхващащ всички аспекти във връзка с мониторинга на сигурността на доставките — по отношение на адекватността както на електрогенериращите мощности, така и на преносната система, представлява значителна стъпка напред. Макар и с необвързващ характер, тези планове ще осигурят подходяща основа за правилата на ENTSO по отношение на сигурността и надеждността на електроенергийната мрежа.

С приближаването на срока на изпълнение на целите на ЕС за периода до 2020 г. във връзка с изменението на климата, държавите-членки следва да проявяват все по-голяма бдителност по отношение на възможни проблеми във връзка със сигурността на доставките и достатъчно рано да предприемат мерки за модернизация и адаптиране на своите системи към новите предизвикателства, така че потребителите да могат да разполагат с висококачествено, нисковъглеродно и непрекъснато електроснабдяване.

В настоящия доклад са изяснени някои от бъдещите развития на европейската електроенергийна система, по-специално във връзка с интегрирането на значителни количества електроенергия от възобновяеми източници и с необходимостта от обуздаване на емисиите на парникови газове от енергетиката, като например: увеличаване на дела на електроенергията в цялостния енергиен микс; увеличаване на разстоянието между производството и потреблението във връзка с по-голямото използване на възобновяеми енергийни източници; непостоянния характер на някои основни възобновяеми източници (вятърната енергия и слънчевата енергия, преобразувана във фотоволтаични инсталации), водещ до увеличаване на потребностите от резервни мощности, било конвенционални или възобновяеми; възможно увеличаване на ролята на вноса на електроенергия от страни извън ЕС, поради големия потенциал на някои съседни региони за производство на „зелена“ електроенергия. За тези развития ще са необходими значителни инвестиции и подходящи схеми за стимулиране — с оглед на навременното осъществяване на такива инвестиции, като в същото време бъдат гарантирани конкуренцията, устойчивото развитие и сигурността на доставките. По тези причини Европейската комисия подготвя понастоящем пакет от документи за енергийната инфраструктура, чиято роля ще бъде да насърчи развитието на инфраструктурата в европейския енергиен сектор. Този нов пакет от документи ще представлява надграждане над съществуващата правна рамка за Трансевропейската енергийна мрежа (TEN-E) и ще послужи за формулирането на пълен набор от политики, като ще бъдат взети под внимание съществуващите процедури и финансиране за развитие на инфраструктурата.

Списък на докладваните намерения за инвестиции

през следващите пет години в трансгранични електропреносни връзки

1. Франция — Белгия;
2. Франция — Испания;
3. Франция — Италия;
4. България — бивша югославска република Македония;
5. Дания — Норвегия;
6. Естония — Финландия;
7. Естония — Латвия;
8. Финландия — Швеция;
9. Швеция — Норвегия;
10. Швеция — Литва;
11. Литва — Полша;
12. Гърция — Турция;
13. Германия — Полша;
14. Германия — Нидерландия;
15. Ирландия — Обединеното кралство;
16. Обединеното кралство — Нидерландия;
17. Обединеното кралство — Белгия;
18. Обединеното кралство — Франция;
19. Румъния — Сърбия;
20. Словакия — Унгария;
21. Словения — Италия;
22. Австрия — Унгария;
22. Австрия — Италия;
23. Малта — Италия;
24. Португалия — Испания.

В Европейската програма за икономическо възстановяване се предвижда също подкрепа за интегрирането към преносната мрежа на вятърни инсталации с морско разположение. Двата проекта за интегриране към преносната мрежа на вятърни инсталации с морско разположение са: „Балтика — Kriegers Flak“ (Baltic-Kriegers Flak) и „Преносна мрежа в Северно море“ (North Sea Grid).